

CREAREA SI ÎNREGISTRAREA ITINERARIILOR TURISTICE BAZATE PE OBIECTIVELE PATRIMONIULUI ARHITECTURAL CULTURAL. PRINCIPII, CRITERII ȘI CERINȚE

Mariana BEJENARU

mariana.bejenaru@emi.utm.md

***Summary:** The cultural heritage of the Republic of Moldova represents a totality of cultural values and assets (material and immaterial, movable and immovable) of local, national and world importance, constituted throughout history. The Republic of Moldova has a lot of attractions and interesting tourist products. More than that, it has the potential to create even more. The general offer of destinations is gradually improving, as the tourism industry in the Republic of Moldova adapts to respond to the constantly changing demand. The development and implementation of tourist routes with a major impact on the demand from the national excursionist and international tourists will create direct and indirect benefits for economic prosperity. The development of tourist products that value and promote multi-ethnic and cultural diversity, national life and traditions, which can be integrated into circuits, routes or tourist itineraries, or elements of the national tourist product will lead to sustainable development and the valorization of the architectural and cultural heritage.*

***Keywords:** itinerary development, cultural heritage, tourist itinerary, route fact sheet, tourist objective passport, tourist route approval.*

Introducere. Patrimoniul cultural al Republicii Moldova reprezintă o totalitate de valori și bunuri culturale (materiale și imateriale, mobile și imobile) de importanță locală, națională și mondială, constituit pe parcursul istoriei. Din cele cincisprezece mii de situri cunoscute, doar 5,206 sunt incluse în Registrul monumentelor protejate de stat. Monumentele, muzeele, rezervațiile culturale, instituțiile cultural-artistice, precum sălile de concerte, teatre, pot deveni generatori de experiențe turistice inovative, interactive, atractive, pentru care turiștii să plătească mai mult, dar și să organizeze evenimente și experiențe colective pentru a atrage vizitatorii locali și străini

Republica Moldova dispune de o mulțime de atracții și produse turistice interesante. Mai mult ca atât, aceasta are potențialul de a crea și mai multe. Oferta generală a destinațiilor se îmbunătățește treptat, pe măsură ce industria turistică din Republica Moldova se adaptează pentru

a răspunde cererii în continuă schimbare. Industria turismului mondial trece prin schimbări importante. De menționat că schimbările demografice, cele tehnologice, precum și ale stilului de viață perturbă considerabil industria turismului. Întreprinderile din domeniul turismului și destinațiile turistice trebuie să se adapteze și să inoveze în continuu pentru a asigura o creștere durabilă.

Dicționarele de turism, definesc traseul/itinerarul turistic ca fiind traseul pe care se desfășoară o călătorie, cu indicarea localităților și punctelor de interes turistic de pe parcurs și a distanței dintre ele [5, p.107]. Conform Legii turismului a Republicii Moldova, rută turistică (itinerar turistic) - traseu turistic pe care se desfășoară o călătorie cu indicarea localităților de pe parcurs [1]. În literatura de specialitate pentru definirea acestui parcurs se utilizează diferiți termeni, traseu, rută turistică, itinerariu, toate având același sens.

La moment, persoanele fizice sau juridice care elaborează rute turistice în R. Moldova se ghidează de Normele metodologice privind instituirea și aprobarea rutelor turistice, care au fost aprobate prin ordinul nr. 364/2019 al Ministerului Economiei și Infrastructurii.

În anul 2020, în scopul delimitării atribuțiilor de elaborare a politicilor în domeniul turismului, care sunt atribuite Ministerului Economiei și Infrastructurii de funcțiile de Prin Legea nr. 91/2020 pentru modificarea unor acte normative au fost operate modificări în Legea nr. 352/2006 cu privire la organizarea și desfășurarea activității turistice în Republica Moldova referitoare la elaborarea rutelor turistice naționale. Astfel, conform art. 9 alin. (51) din Legea nr. 352/2006 ”Normele metodologice privind elaborarea și aprobarea rutelor turistice naționale se elaborează de către Ministerul Economiei și Infrastructurii și se aprobă de către Guvern.”, iar conform alin. (52) ”rutele turistice naționale elaborate conform normelor metodologice indicate în alin.(51) se aprobă de către Agenția de Investiții”. De asemenea, elaborarea Normelor metodologice este prevăzută și de Strategia de dezvoltare a turismului „Turism 2020”, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 339/2014 care în Obiectivul specific nr. 1, subpct. 2) indică “elaborarea unor norme metodologice, în care să fie expuse cerințele și condițiile privind crearea și înregistrarea rutelor turistice, în special: cine elaborează, după care criterii, ce include fișa tehnică, cine aprobă rutele, cum se ține evidența rutelor elaborate, dreptul de autor, utilizarea rutelor, etc.”

Elaborarea traseelor turistice în baza obiectivelor din patrimoniul arhitectural cultural.

Reguli simple de care trebuie de ținut cont atunci când se elaborează un traseu

Toate obiectele pentru vizitare trebuie alese minuțios, astfel încât să reflecte o temă propusă, să servească drept exemple tipice pentru anumite subteme și să fie expresive, trebuie să renunțăm la acele obiecte care sunt plasate neadecvat, se află departe de localitate sau sunt deteriorate într-atât, încât pot fi recunoscute cu greu; Traseul pe care îl construim trebuie să includă obiectivele turistice stabilite după un anumit sistem; Pentru a ajunge la obiectivele turistice, se va alege drumul care va permite economisirea timpului; Să nu admitem în timpul excursiei monotonia și plictiseala; Dozarea eficientă și rațională a timpului pentru vizualizare, ascultarea textului ghidului, pentru pauze; În fiecare ruta vom încerca să evidențiem o idee generală, care unește ca” un fir roșu” toate obiectele vizitate, ideile spuse și răspunsurile în timpul discuției. Crearea traseelor turistice ar permite dezvoltarea turismului de excursii – formă motivațională de turism care prevede activitatea excursionistă însoțită de ghid turistic, utilizându-se diverse programe, trasee și itinerare turistice [2]. Conform Strategiei Turismului 2020 (Secțiunea 5. Activitatea excursionistă), excursiile în Republica Moldova sunt produse turistice ieftine și accesibile unui număr mare de clienți. Cele mai solicitate destinații sunt în municipiul Chișinău, cramele, mănăstirile, cetățile, rezervațiile naturale și pensiunile rurale, care formează oferta generală pentru turismul intern și receptor.

Cerințe de baza față de traseul turistic.

1) în rută se includ obiective turistice care dispun de condiții de acces și vizitare (parcare amenajată în raza de maximum 200 m – pentru obiectivele care presupun acces cu automobilul sau autocarul, veceu public – pentru locurile de popas, condiții elementare de securitate, acces permis pentru public);

2) fiecare rută conține fișa tehnică cu următoarelor **elemente obligatorii**:

1. Denumirea rutei;
2. Tematica de bază a rutei (cultură, istorie, religie, etc.)
3. Scopul rutei (cunoașterea multiplelor culturi, care au existat în această zonă, a aspectelor istoric arheologice și de cult ale teritoriului, familiarizarea cu habitatul localnicilor: tradiții și obiceiuri, etc.);

4. Beneficiarii (grupurile - țintă).
 5. Lista obiectivelor turistice incluse în rută;
 6. Lista localităților de tranzit incluse în rută;
 7. Itinerarul;
 8. Tipul traseului (circular, liniar, mixt);
 9. Schema rutei - se anexează;
 10. Lungimea rutei, km;
 11. Distanța dintre obiective (în km) și durata estimativă de parcurgere pentru transport auto (ore și min.);
 12. Complexitatea rutei (nivelul de dificultate și relieful);
 13. Program (descrierea itinerarului);
 14. Durata vizitării recomandată pentru fiecare obiectiv/serviciu inclus în rută (ore și minute);
 15. Unități de cazare (denumirea, adresa și datele de contact - telefon, web, e-mail – ale unităților de cazare din zonă);
 16. Unități de alimentație (denumirea, adresa și datele de contact - telefon, web, email - ale unităților de alimentație din zonă);
 17. Unități de agrement (denumirea, adresa și datele de contact - telefon, web, e-mail-ale organizatorilor / tipurilor de agrement recomandate);
 18. Locuri de popas amenajate (denumirea localității și distanța de la aceasta);
 19. Centre de informare turistică (denumirea centrului, adresa și datele de contact: tel., web, e-mail);
 20. Vestimentația recomandată (tipul de îmbrăcăminte sau încălțăminte, eventual, echipament special);
 21. Transportul recomandat (tipul transportului: autocar, microbuz, automobil, etc.);
 22. Autorul/autorii rutei (nume, prenume, funcție/specialitate, date de contact: telefon, e-mail); [7]
- 3). *Fiecare rută conține pașapoartele obiectivelor incluse în rută cu următoarea structură:*

Pașaportul obiectivului turistic

1. Denumirea rutei;
2. Denumirea completă a obiectivului turistic, conform actelor înregistrate oficial;
3. Anul fondării, după caz;

4. Tipologia (monument (de istorie, arhitectură, arheologie, etc.), muzeu, rezervație (naturală, culturală, peisagistică, științifică), etc.);

5. Adresa;

6. Distanța de la Chișinău și de la alte centre urbane importante;

7. Posibilități de acces (rutier - de indicat tipul drumului; aerian – de indicat aeroportul; feroviar – de indicat stația de cale ferată; acvatic);

8. Date de contact ale persoanei responsabile de acces la obiectiv (după caz):(nume, prenume, tel, e-mail);

9. Perioada de funcționare pe parcursul anului și programul de vizitare (dacă există)(anul întreg/sezonier, orele de program);

10. Taxa de vizitare (intrare liberă sau cu plată);

11. Fotografii: se indică numărul de fotografii și se anexează;

12. Informație succintă/istorii/legende, (max.–1 pag.) se anexează;

13. Bibliografie;

14. Data elaborării pașaportului (data, luna, anul); [7]

4). *Descrierea obiectivelor rutei are caracter narativ;*

5). *Conținutul informației este accesibil publicului larg, evitând utilizarea abundentă a terminologiei de specialitate;*

6). *descrierea obiectivelor incluse în rută este însoțită de imagini;*

7). *la includerea facilităților de alimentație se oferă prioritate unităților de alimentație care propun bucătăria tradițională, bazată pe produsele alimentare locale;*

8). *la elaborarea rutei se ia în considerație posibilitatea valorificării potențialului cultural: evenimente culturale (festivaluri, spectacole de dans și muzică populară, de teatru popular); evenimente religioase (hramuri, pelerinaje, obiceiuri religioase, etc.); ateliere de artizanat și mică industrie locală; târguri sau tarabe de artizanat care oferă posibilitatea de a procura suvenir și obiecte de artizanat și meșteșugărit local, etc.*

Aspecte esențiale a itinerarului cu obiective turistice din patrimonial cultural:

1. Obiectele incluse în traseu trebuie să aibă o anumită coerență.

2. Traseul trebuie stabilit astfel ca turiștii să aibă posibilitatea de a vedea punctele cele mai bune, mai interesante, din care peisajul din jur și locurile cele mai atractive apar în toate splendoarea lor.

3. Selectarea obiectivelor turistice din patrimonial cultural poate fi realizată conform următoarelor principii:

- alternarea opririlor panoramice cu vizitarea obiectivelor;

- vizitarea a maximum 2-3 obiective similare la o etapă;
- corelarea programelor de vizită a muzeelor, cu celelalte momente;
- includerea obligatorie a cel puțin o oprire pentru fotografierea și vizita magazinelor;

- stabilirea timpului pentru opriri de altă natură.

4. Asigurarea instituțională a rutei – funcționarea instituțiilor conform graficului stabilit pentru primirea și deservirea vizitatorilor.

5. Testarea rutei. Parcurgerea preventivă a traseului se face din timp de către ghid, pentru a stabili: durata excursiei, cât timp este necesar pentru deplasarea între două obiecte, timpul pentru aflarea lângă fiecare obiect vizitat, care sunt locurile cele mai indicate pentru vizualizarea eficientă a obiectului, locurile unde pot fi făcute popasurile sanitare.

6. Introducerea modificărilor (după testarea rutei se introduc modificările necesare);

7. Formarea turului (modul verbal). Este inacceptabil pentru un ghid să iasă în fața turiștilor fără un text bine pregătit anterior despre obiectivele ce urmează a fi vizitate. Ba mai mult, el trebuie să știe să răspundă corect la întrebările puse de turiști și să mențină un interes sporit față de tematica abordată pe durata întregii călătorii [4, p.76].

8. respectarea normelor de securitate a turiștilor pe parcursul rutei;

9. respectarea normelor de protecție a patrimoniului cultural și a mediului înconjurător;

Aprobarea rutelor cu obiective turistice din patrimonial arhitectural și cultural.

Aprobarea rutei constă din recepționarea Dosarului rutei, și înregistrarea rutei în Lista rutelor turistice naționale. Persoana care solicită aprobarea rutei (în continuare - solicitantul aprobării rutei) depune la Agenția de Investiții, în format fizic sau electronic, o cerere de aprobare a rutei, la care se anexează Dosarul rutei în format pe hârtie sau în format electronic.

Dosarul rutei include: 1) fișa tehnică a rutei; 2) lista și pașapoartele obiectivelor turistice incluse în rută; 3) textul de control al rutei, varianta scurtă – 3-5 pagini, în dependență de mărimea rutei; 4) avizul privind recomandarea de aprobare a rutei, semnat de către o asociație profesională din domeniul turismului sau de către o instituție de învățământ superior care pregătește cadre în domeniul turismului; 5) declarație de asumare a răspunderii privind monitorizarea rutei. Agenția

de Investiții poate verifica aleatoriu dacă datele de contact indicate în rută sunt veridice. Agenția de Investiții, în termen de 30 zile calendaristice de la data primirii setului complet de documente, emite ordinul de aprobare a rutei. Din data emiterii Ordinului, solicitantul aprobării rutei devine deținătorul rutei aprobate. În termen de 10 zile lucrătoare de la data emiterii ordinului respectiv, Agenția de Investiții înscrie ruta vizată în Lista rutelor turistice naționale din Republica Moldova, eliberează solicitantului aprobării rutei un extras din ordinul de aprobare a rutei și publică pe pagina web oficială fișa tehnică și pașapoartele obiectivelor turistice ale rutei aprobate. Neaprobarea unei rute nu limitează și nici nu interzice desfășurarea activității pe ruta respectivă. Rutele se aprobă pentru o perioadă nedeterminată.

Ruta poate fi radiată din Listă în următoarele cazuri: 1) la cererea deținătorului rutei; 2) în cazul neprezentării raportului de monitorizare a rutei timp de 2 ani consecutiv. În cazul modificării informației din rută, inclusiv a datelor de contact, deținătorul rutei înaintează în scris Agenției de Investiții o cerere de rectificare a informației, la care se anexează informația modificată. Agenția de Investiții operează modificările în informația despre rută în termen de 10 zile lucrătoare din data înregistrării cererii. Solicitarea de aprobare a unei noi rute poate fi refuzată, dacă denumirea rutei propuse spre aprobare este identică cu cea a unei rute deja aprobate. După aprobarea rutei, deținătorul rutei are grijă ca mențiunea „Rută turistică națională” să apară în toată informația elaborată de deținător, referitoare la rută, indiferent de mijloacele de informare: pe site-uri de promovare turistică; pe panouri informative, în comunicate de presă, etc.

Monitorizarea rutei și utilizarea informației despre rută

Monitorizarea rutei reprezintă elaborarea anuală a unui raport succint privind utilizarea rutei în anul precedent. Deținătorul rutei prezintă Agenției de Investiții anual, un raport succint despre gestionarea rutei, care conține, în limita datelor cunoscute de deținător, următoarea informație: 1) numărul indicatoarelor turistice și a panourilor informaționale instalate pe parcursul anului de către deținătorul rutei sau alte entități; 2) construcții/reconstrucții/amenajări efectuate pe parcursul anului; 3) volumul mijloacelor financiare utilizate de deținător sau alte entități pentru amenajarea, mentenanța și dezvoltarea rutei; 4) numărul vizitatorilor la fiecare dintre obiectivele turistice incluse în rută; 5) denumirile/titlurile și numărul materialelor promoționale elaborate; 6)

numărul acțiunilor și mijloacele de promovare a rutei; 7) servicii/ produse turistice noi apărute pe parcursul anului (pe categorii: cazare, alimentare, evenimente, etc.).

Informația din fișele tehnice ale rutelor aprobate și din pașapoartele obiectivelor turistice din rutele aprobate poate fi utilizată, cu titlu gratuit, de către toate persoanele fizice și juridice, cu condiția respectării veridicității informației din conținutul fișelor/pașapoartelor, indicarea denumirii depline a rutei și a sursei de preluare a informației. Informația despre rutele aprobate poate fi inclusă, cu titlu gratuit, în materialele promoționale, editate de structurile de stat. La editarea materialelor promoționale, se va indica denumirea rutei aprobate, sintagma „rută turistică națională”, deținătorul și autorii acesteia. Obiectivele turistice incluse în rute turistice aprobate beneficiază de instalarea indicatoarelor de informare turistică, cheltuielile în acest scop fiind suportate de către stat, în limita alocațiilor bugetare [7].

Concluzii:

În urma informațiilor studiate am constatat ca, la moment lipsesc prevederi clare ce trebuie să conțină o rută turistică, activitatea de elaborare a rutelor turistice poartă un caracter haotic, deoarece fiecare persoană fizică sau juridică ce își propune crearea unei rute, înțelege în felul său această activitate. De cele mai dese ori, majoritatea autorilor prezintă doar schematic conectarea unor obiective turistice, fără a prezenta informația despre acestea, modalitatea de acces, timpul necesar pentru deplasare către un obiectiv sau altul, timpul recomandat pentru vizitarea obiectivelor, programul de activitate și modalitatea de vizitare a obiectivelor, programul excursiei, locurile de popas pentru odihnă sau servirea mesei, alte aspecte absolut necesare pentru organizarea și desfășurarea unei excursii pe un anumit traseu (rută). Nereglementarea procesului de elaborare, aprobare și promovare a rutelor turistice naționale conduce la faptul că informația despre rută este dificil de găsit, deoarece nu este cunoscut faptul unde este plasată, cum este difuzată. Neadoptarea Normelor metodologice creează anumite dificultăți în adoptarea deciziilor de instalare a indicatoarelor de informare turistică, inclusiv aspectul financiar. Astfel, structurile responsabile de instalarea indicatoarelor de informare turistică solicit dovezi că un obiectiv sau altul este obiectiv turistic. În acest sens, traseele aprobate sunt o dovadă clară că obiectivele pe care le conține sunt obiective turistice. Un alt aspect,

este cel financiar. De regulă, când este vorba de o întreprindere (agent economic), care, în același timp este și obiectiv turistic (de ex. Cricova, Mileștii Mici, etc.), structurile responsabile de instalarea indicatoarelor nu acceptă instalarea acestora, deoarece consideră că astfel se promovează și se favorizează un agent economic în detrimentul altuia. Nu există o strategie de atragere a noilor consumatori pe piața excursiilor la nici una din agențiile de turism și tur operatori; se constată o diversitate redusă de excursii; piața pentru excursii în Moldova este restrânsă; excursionistul național formează cel mai important contingent, dar este insuficient deservit în sistemul turistic (de către agenții de turism și tur operatori).

Referințe:

1. Legea cu privire la organizarea și desfășurarea activității turistice în Republica Moldova, nr. nr. 352-XVI din 24.11.2006, Monitorul Oficial nr.14- 17/40 din 02.02.2007, art 3
2. Hotărârea Guvernului, nr. 338 din 19.05.2014 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a turismului „Turism 2020” și a Planului de 166 acțiuni pentru implementarea acesteia în anii 2014 – 2016, Monitorul Oficial, nr. 127- 133, din 23.05.2014art Nr : 370
3. Andrei Ruxandra, Copețchi Mihai, Dragnea Lidia, Manual de tehnici operaționale în activitatea de turism, Editura Ericson, București 2006, p.119
4. Miron Viorel. Turismul rural în Moldova. Îndrumar pentru autoritățile publice locale. Editura Știința, Chișinău, 2002, p.75
5. Stănciulescu Gabriela, Lupu Nicolae, Țigu Gabriela, Dicționar poliglot explicativ de termeni utilizați în Turism, Editura ALL EDUCATION, 1998.
6. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/161-166_13.pdf
7. <https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/2.pdf>

Articolul a fost realizat în cadrul proiectului de cercetare nr. 20.80009.0807.34 „*Sporirea valorii patrimoniului cultural din Republica Moldova*”.